

AZ EGÉSZSÉGÜGYI BERENDEZÉSEK EXPORTJÁNAK NÉHÁNY KÉRDÉSE, GYAKORLATI MEGKÖZELÍTÉSBEN

Ismertes, hogy a magyar gazdaság legfontosabb feladata a VI. és VII. ötéves tervben is a népgazdasági egyensúly biztosítása, illetve javítása és ennek egyik legfontosabb eszköze a tartósan aktív fizetési és külkereskedelmi mérleg. Ez méginkább igaz a nemzetközi munkamegosztásba aktívan bekapcsolódó, annak változásairól nagymértékben függő nyitott gazdaságok esetében.

A magyar gazdaság nem rubel-elszámolású exportjának növeléséhez tehát - figyelembe véve a külföldi adósságok törlesztésének kötelezettségét is - az országnak eminens érdeke fűződik, s a célhoz kapcsolódva fogalmazódtak meg az egészségügyi berendezések exportjának bővítésével kapcsolatos feladatok is.

Az egészségügyi rendszer-, vagy alrendszer-export objektív feltételei látszólag adóttak:¹

- a magyar orvostudomány önmagában is exportképes,
- komoly tapasztalatokkal rendelkezünk az egészségügyi tömegellátásban,
- jó színvonalú az egészségügyi oktatásunk,
- gyógyszerexportunk figyelemreméltó értéket képvisel,
- régi hagyományokkal, kedvező referenciákkal rendelkezünk az egyes alrendszereket illetően.

A valóságban a rendszer-exportot a keresleti és kínálati tényezők rendkívül megnehezítik.

Az egészségügyi berendezések keresletét az alábbi főbb tényezők határozzák meg:

- A termékek specifikus áruvonásai, azok bizalmi jellege, hiszen a velük végzett munka tárgya maga az ember. Ezért a termékek esetében a használati érték meghatározó, a berendezéseket legtöbbször tradicionális, vagy tanulmányok során ismert cégektől szerzik be még akkor is, ha megegyező funkciójú, kedvezőbb árfekvésű készülék vételére is lenne lehetőség.

Ezért a vásárlás előfeltétele - különösen a fejlődő országokban - a termék gyakorlatban történő bevizsgálása az approbáció, továbbá a termékhez nyújtott szolgáltatások, a felszerelés, üzembehelyezés, szervíz, alkatrészellátás biztosítása, személyzet betanítása, vagyis a kereslet a komplett szolgáltatások felé tolódik el, különösen mióta a 70-es évek-től felerősödtek a fejlődő országok gazdaságfejlesztési törekvései.

- A fejlődő országokban az egészségügyi beruházások túlnyomó hányadát állami szervek és intézmények eszközlik és döntéseiknél az egészségügyi ellátás adott színvonala mellett a gazdasági növekedés adta lehetőségeket csak másodlagosan veszik figyelembe. E miatt az egészségügyi berendezések tervezett hányadának nagymértékű csökkenésére még recesszió

esetén sem kerül sor, nem utolsó sorban politikai okokból. Az ipar és mezőgazdaság fejlesztése mellett tehát a cél, a gazdasági fejlődéssel összhangban álló infrastrukturális hálózat kiépítése, az alapvető egészségügyi ellátás megszervezése.

A szocialista és fejlett tőkés országokban a költségvetésből e célra szánt összegek is növekvő tendenciát mutatnak. Az orvostudomány fejlődése miatt ugyanis nőtt az élvesszülések száma és az átlagos életkor, illetve az életkörülmények változásával új betegségek jelentek meg, és a gyógyító munkában előtérbe került a prevenció.

A berendezések kínálatát alapvetően a kereseti tényezők határozzák meg.

- A kereslet általában az orvos-biológiai, és a funkcionális elvű termékfelosztásra vonatkozik, ugyanakkor a gyártásszakosodás legtöbb esetben a műszaki jellemzők alapján történik.
- A differenciált választékra tekintettel az iparág legnagyobb képviselői is csak kevés termék gyártására vállalkoznak, ezért megnő a komplett engineering vállalkozás, illetve fővállalkozás szerepe. Megjegyzem, hogy egy komplett kórházi felszerelés 30-40 alvállalkozó, tartós bel- és külföldi kooperációs kapcsolatban álló szállító közreműködését igényli.
- A kereslet viszonylag kis számú állami szervezet és intézmény kezében alakul ki, ezért a megrendelésekért éles konkurenciához folyik.

A magyar egészségügyi berendezések legnagyobb gyártója és exportőre a MEDICOR MŰVEK,² amely termelő, kutató-fejlesztő részleggel, 1965-től a teljes profilra export joggal rendelkezik és fővállalkozói, valamint import tevékenység ellátására is jogosult. A vállalat éves forgalma évek óta 5-6 milliárd forint csökkenő létszám mellett. Ebből: 27 % nem rubel-elszámolású, 33 % rubel-elszámolású, 40 % belföldi értékesítés. A nem rubel-elszámolású export visszaesésének főbb okai:

- Annak ellenére, hogy a fejlett tőkés országokba irányuló export aránya nő, a politikailag bizonytalan piacok nagy része kiesett (Nigéria, Irán, Algéria).
- Műszaki és technológiai okok miatt a komplett berendezés helyett egyedi export felé fordulnak el a szállítások.

A vállalat tevékenysége során egyrészt eredményfelelősséggel tartozik a külföldi vevő felé, másrészt vállalkozóként szerződéses kapcsolatban áll külföldi és belföldi szállítókkal. Főbb kereskedelmi partnerei belföldön: GAMMA, RADEKIS, LABORMŰM, OMSZÖV, MOM. Külföldön: az NDK MLV Intermed, Zeiss, a csehszlovák THIRANA, az NSZK SIEMENS.

A vállalat saját fejlesztései kiegészítéseként vagy részegységekre licencia szerződéses kapcsolatban van pl. az amerikai MFE céggel egycsatornás EKG berendezés részegységekre, az NSZK SIEMENS céggel röntgentechnikai részegységekre, a holland PIEDATA céggel komplett ultrahangos vizsgálati berendezésekre, az NSZK PAOSCH céggel röntgen berendezésekre. A licencia megállapodások alapján tőkés és szocialista relációba történő exportra nyílik lehetőség, ugyanakkor azok kihatással vannak a belföldi egészségügyi ellátás színvonalára is.

A MEDICOR MŰVEK mind termelési eredményeit, mind pedig külgazdasági kapcsolatait tekintve az átlagosnál sikeresebb vállalatok közé tartozik. Az export növelését hátráltató főbb tényezőkre mégis szükséges ráirányítani a figyelmet.

1978-ban a MEDICOR, MEDIMPEX, TESCO közötti társasági szerződés alapján létrejött az ún. EKER Iroda, amely a Komplex Egészségügyi Rendszerek Exportját hivatott elősegíteni. Az iroda érdekeltség hiányában 1983-ban megszűnt. Ma az együttműködés a felek között eseti megállapodások alapján történik.

1966-ban létrejött a KGST közös fővállalkozási szervezete MEDUNION néven az NDK INTER-MED, a lengyel VARIMEX, a szovjet MEDEXPORT, a csehszlovák CHIRAMA és a magyar MEDICOR részvételével. A szervezet működése nem zökkenőmentes, elsősorban az eltérő gazdaságirányítási és szabályozórendszerek okozta együttműködési nehézségek miatt.

Az 1985. január 1-én bevezetett új vállalati jövedelemszabályozás kedvezőtlenül, esetenként hátrányosan érinti a MEDICOR-t, lényegében nem teszi érdekeltté a nem rubél-elszámolású export növelésében. A vállalat a tőkés importhányad kitermelésében alapvetően érdekelt, az elvonások és támogatások jelenlegi rendszere miatt azonban ilyen értelemben közvetlen érdekeltségről nem beszélhetünk.

Az 1988-ban bevezetésre kerülő hozzáadott értékadó remélhetően egyszerűsíti a jelenlegi pénzügyi és jövedelemszabályozást, s megteremtí az érdekeltséget egy olyan termék tekintetében, amelynek viszonylag alacsony az energia-, az állóeszköz- és anyagigénye és magas a szellemi munka igénye. Ugyanezt a célt szolgálná, ha a vállalat lehetőséget kapna exportból származó devizabevételei nagy részének vállalati hatáskörben történő felhasználására.

A berendezés-export elősegítése, általában a vállalati tevékenység ösztönzése várható a pénzügyi rendszer decentralizálásától, azaz önálló bankok, már működő társulások megjelenésétől is.

A rendszer-exportban leginkább érdekelt és régi hagyományokkal, jó referenciákkal rendelkező, a külföldön is bonitást élvező MEDICOR a nehézségek ellenére is figyelemre méltó erőfeszítéseket tesz külgazdasági kapcsolatainak bővítésére.

Összefoglalva:³ A felvetett problémákör közvetve az Orvostovábbképző Egyetemet is érinti, mivel komplett egészségügyi berendezések szállítása esetén lehetőség nyílik nagy értékű szellemi exportra is (betanítás, szaktanácsadás, know-how átadás stb.), és mert a belföldi és külföldi kooperációs és licencia megállapodások a magyar egészségügyi ellátás színvonalára is kihatással vannak.

JEGYZETEK

- 1 Meddig jutott el a marketingben az egészségügy? Világgazdaság, 1978. május 23. 3. old.
- 2 Személyes beszélgetés a MEDICOR MŰVEK Export Osztály vezetőjével, 1987. március.
- 3 Tenke Júlia: Az export fővállalkozás néhány kérdése. Politikai gazdaságtan füzetek, 44. szám. Művelődési Minisztérium Marxizmus-leninizmus Oktatási Főosztálya, 1984.